

GWENDA SCHLUNDT BODIEN

**PROGRESSIE-
GERICHT
LESGEVEN**
florerend leren

Gwenda L. Schlundt Bodien
Crystallise Books
ISBN 9789079764099
NUR 841
NSTC 501468112
Trefwoorden: lesgeven, progressiegericht, leren, floreren

© 2023 Crystallise Books
www.crystallisebooks.com

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën van deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet 1912 j° Besluit van 20 juni 1974, Stb.351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient u zich tot de uitgever te wenden.

ALL RIGHTS RESERVED

No part of this work covered by the copyright hereon may be reproduced or used in any form or by any means – graphic, electronic or mechanical, including photocopying, recording, taping, web distribution, information storage and retrieval systems, or in any other manner – without the written permission of the publisher.

Ondanks de aan de samenstelling van de tekst bestede zorg, kan noch de auteur noch de uitgever aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

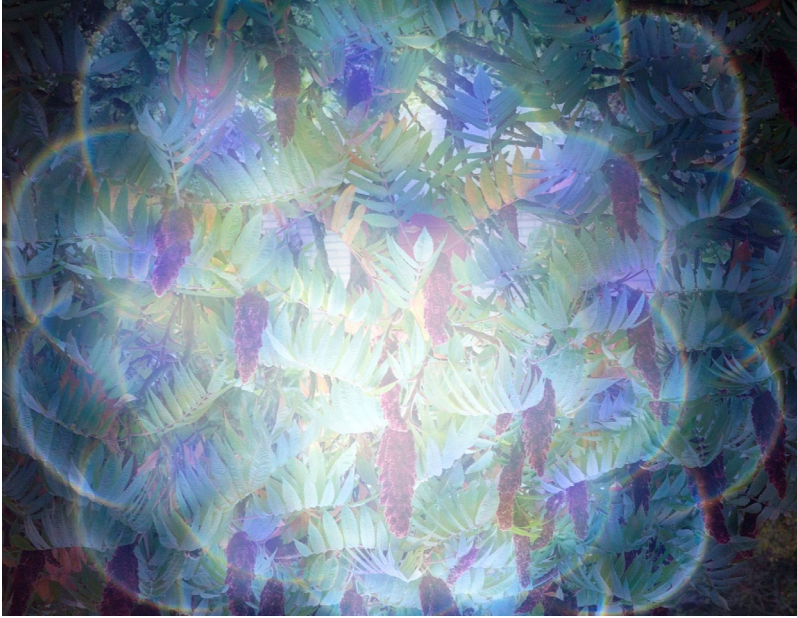
Cover: Doriene Koot, www.doorkoot.nl
Redactie: Aaftien Schlundt Bodien
Foto's: Walter Schlundt Bodien

Inhoud

Intro	7
1. Ik krijg ze niet stil	11
Boos worden	11
Werkt negeren beter?	13
Ah, belonen natuurlijk!	15
Belangstelling voor de mens	16
Uitnodigende toon	18
Activerende start	19
Het belang van de les	21
Het belang van structuur	23
Het belang van keuzemogelijkheden	24
Progressiegericht reageren	28
Tips voor als je ze niet stil krijgt	32
2. Ze hebben geen aandacht	35
Vermijd een monoloog	37
Vermijd flashy materiaal	37
Vermijd een focus op cijfers	38
Vermijd kennisoverdracht	39
Vermijd afleidingen van smartphones	39
Drie invalshoeken voor focus	41
Dialoog agentische betrokkenheid	47
Tips voor als ze geen aandacht hebben	52
3. Boeken vergeten	55
Huiswerk niet gemaakt	55
Progressieverwachting	61
Progressiegericht sturen	61
Stuurgesprek	63
Sturen in de klas	66
Tips voor als ze hun boeken zijn vergeten	71
4. Is het voor een cijfer?	73
Behoefte aan cijfers?	74
Competitie	75

Behoeftte aan feedback	76
Leerzone	78
Sporadische prestatiemomenten	80
Tips voor vragen of het voor een cijfer is	86
5. Dit is saai	89
Ik ben te dom	89
Ik ben hier niet op mijn plek	90
Ik ben hoogbegaafd	92
Stagnerende overtuigingen	93
Ik kan beter worden	95
Modelleren van een groeimindset	96
Mindsetinterventie	98
De mindset van de leraar	102
Tips voor als ze het saai zeggen te vinden	106
6. Er hangt een peestsfeer	109
Niet-effectieve aanpak	109
Prosociaal klimaat	115
Buffer: groeimindset	118
Progressiegericht helpen	123
Sturen en logische consequenties	127
Tips voor als er een peestsfeer heerst	130
7. Irritante collega	133
Klagen tegen anderen	134
Vermijden	135
Feedback geven?	136
Vriendelijke vaagheid	139
Geen progressie	140
Waarom feedback niet werkt	142
Twee dimensies	143
Progressiewens of -verzoek	145
Tips voor als je een irritante collega hebt	149

8. Ik sta onder druk	151
Van weerstand naar voorstel	155
Tijdsdruk	155
Progressiegericht nee zeggen	158
Progressiegerichte bestelling	161
Tips voor als je zelf onder druk staat	165
9. Ben ik wel geschikt als leraar?	167
Stress	167
Mild zijn voor jezelf	169
Negativiteitsbias	170
Betekenisvol	172
Autonome motivatie	173
Tips: wel geschikt als leraar?	175
Bijlagen	177
Ontwerpcriteria progressiegerichte les	179
Belonging-les	187
Groeimindset-les	188
Leeraanpakken-les	189
Centrum Progressiegericht Werken	190
Personalialia	191
Index	193

Intro

Florerend leren leidt tot welbevinden en tot progressie. Dat is waardevol voor leerlingen zelf en ook voor hun leraren. Want wat de meeste leraren drijft is om hun leerlingen te helpen groeien, zowel in hun leerprestaties als in hun persoonlijke ontwikkeling. Progressiegericht lesgeven heeft tot doel om leerlingen florerend te laten leren.

Henk den Hollander, opleidingscoördinator van de Opleidingsschool Rivierenland (OSR), stelde me de vraag of ik al eens had nagedacht over het schrijven van een boek over progressiegericht lesgeven.

Zijn vraag inspireerde me om dit boek te gaan schrijven en Henk te vragen zijn ervaringen met progressiegericht lesgeven met mij te delen. Die ervaringen kun je lezen op diverse plekken in dit boek.

De progressiegerichte aanpak is ontwikkeld door Coert Visser en mij. Het is een praktische aanpak die gebaseerd is op psychologisch wetenschappelijk onderzoek. Coert en ik hebben onze kennis en ervaring sinds het jaar 2000 gebundeld in diverse boeken over progressiegericht werken. Deze boeken zijn geschreven voor specifieke doelgroepen, zoals leidinggevenden, coaches, adviseurs en ouders.

Naast onze boeken publiceren we wekelijks inhoudelijke artikelen op www.cpw.nu. In de afgelopen twintig jaar hebben we duizenden mensen getraind in de progressiegerichte aanpak, waaronder vele leraren, coaches, adviseurs, trainers, leidinggevenden, teams en zelfs ouders. Je kunt meer informatie over onze opleidingen vinden op www.cpwportal.nl.

Dit boek is geen allesomvattend handboek over alle aspecten van het onderwijs, maar focust op hoe je de progressiegerichte aanpak kunt benutten in je rol als leraar.

Progressiegericht Lesgeven biedt invalshoeken om progressie te boeken in het omgaan met uitdagende situaties. Het behandelt veelvoorkomende worstelingen waar bijna alle leraren wel eens mee te maken krijgen, zoals hoe je leerlingen stil krijgt, omgaat met een gebrek aan aandacht of een peestsfeer, en hoe je omgaat met leerlingen die alleen willen werken voor een cijfer.

Met behulp van de tips kun je van deze problemen fantastische worstelingen maken. Stanford professor Carol Dweck, die de groeimindsettheorie heeft ontwikkeld, pleit ervoor om worstelingen te waarderen in plaats van die te zien als ongewenst. Een worsteling is immers een teken dat er iets waardevols en belangrijks voor je is, iets dat het waard is om je aandacht aan te besteden. Zo kun je worstelingen zien als een interessant platform voor leren, in plaats van als iets negatiefs.

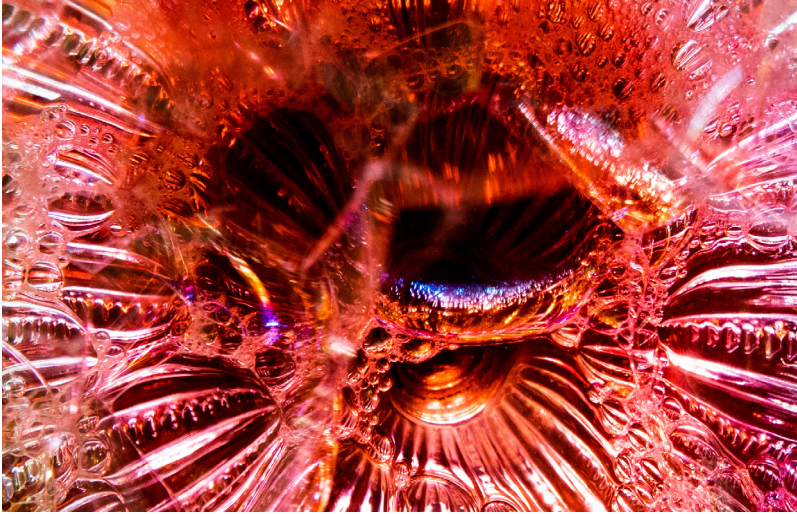
In de bijlagen vind je ontwerpcriteria voor een progressiegerichte les. Die kun je gebruiken bij de voorbereiding van je lessen. Ook kun je via de QR-codes in de bijlagen lesplannen downloaden waarmee je leerlingen kunt helpen om een groeimindset te ontwikkelen, zich thuis te gaan voelen op school en om effectieve leeraanpakken te kiezen.

De inhoud van dit boek is gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek en presenteert die theoretische concepten op een praktische manier. Mocht je verdiepende informatie willen, scan dan de QR-codes op diverse plekken in het boek, die je toegang geven tot aanvullend materiaal.

Als individuele leraar kun je talloze dingen doen om leerlingen te laten floreren en progressie te laten boeken, maar je werkt ook binnen een bredere context. Deze context kan ondersteunend zijn, maar helaas soms ook belemmerend.

Hopelijk biedt dit boek aanknopingspunten voor een gezamenlijke reflectie op hoe leraren kunnen werken aan een omgeving waarin leerlingen en leraren florerend kunnen leren.

Gwenda Schlundt Bodien
Juli 2023

1. Ik krijg ze niet stil

Rob is leraar Frans. Hij loopt naar zijn lokaal om de deur open te doen en de leerlingen binnen te laten. Aan het begin van de gang hoort hij de leerlingen al roepen en gillen. Wanneer de leerlingen naar binnen zijn gelopen is het geluidsniveau nog niet afgenomen.

Rob wil beginnen met de les, maar de leerlingen blijven met elkaar kletsen en hij komt er niet bovenuit, tenzij hij gaat schreeuwen. Ergernis borrelt in hem op. Waren ze maar wat meer gemotiveerd. Hij wordt zo moe van het trekken en sleuren.

Hij voelt de neiging opkomen om de leerlingen eens goed de waarheid te vertellen: ‘Koppen dicht allemaal! Ik ben jullie geklets helemaal zat. Zo halen jullie je examen nooit. Ik vind het respectloos naar mij toe. En jullie zitten ook degenen in de weg die wel willen leren. De eerstvolgende die zijn mond opendoet, vliegt eruit en gaat zich melden bij de conciërge.’

Boos worden

Hoe begrijpelijk deze neiging ook is, Rob bereikt het tegenovergestelde van wat hij wil bereiken. Dat klinkt misschien verrassend, want wat je waarschijnlijk in eerste instantie zult zien, is dat de leerlingen direct stil zijn. Het lijkt er dus wel op dat schreeuwen werkt. Je kunt gaan starten met de les en de leerlingen houden zich koest.

Maar als je ietsje dieper kijkt dan de oppervlakte, zie je de volgende effecten. De relatie met de leerlingen verslechtert, de motivatie van de leerlingen neemt af, de betrokkenheid en interesse van de leerlingen bij de les vermindert en er ontstaat zowel bij jezelf als bij de leerlingen stress, wat het leren bemoeilijkt.

Deze negatieve effecten ontstaan omdat leerlingen gecontroleerd gemotiveerd raken wanneer de leraar zich zo autoritair opstelt.

Gecontroleerde motivatie betekent dat de leerling wel doet wat er van hem wordt geëist, maar er niet echt zelf achter staat. Het afgedwongen gedrag wordt dus vertoond met inwendig protest. De leerling is stil, maar uitsluitend omdat hij zich onder druk voelt staan.

Gecontroleerde motivatie wordt opgeroepen in de leerlingen wanneer de leraar dreigt met straf en de leerlingen beschuldigt van respectloos gedrag. Met een dergelijk verwijt probeert de leraar schaamte en schuldgevoelens te creëren bij de leerlingen. Hij zegt daarmee eigenlijk: 'Ik heb alleen respect voor jullie als persoon wanneer je je gedraagt zoals ik van je eis.'

Gecontroleerde motivatie lijkt oppervlakkig gezien wel te werken, maar het is geen duurzame motivatie. Zolang de druk en de dreiging er zijn, zal de leerling zich koest houden, maar zodra de leraar de klas uitgaat of even een andere kant opkijkt, begint het gedoe opnieuw.

Strenge leraren creëren namelijk onwillige leerlingen. Ze bereiken daarmee precies het tegenovergestelde van wat ze pogen te bereiken. De intonatie van de leraar speelt hierbij een grote rol. Als de leraar zich ergert aan de klas en autoritair optreedt, gaat dat gepaard met een controlling intonatie en dan klinkt de leraar onderdrukkend en streng. Wil je daar meer over weten, scan dan deze QR-code:

Bij deze strenge toon klinkt de stem van de leraar hard en vol energie. Er wordt op een luidere toon gesproken. Bij deze strenge intonatie blijken leerlingen zich minder autonoom, verbonden en competent te voelen. Ze hebben een lager welbevinden en ze krijgen een lagere zelfwaardering. Ook zijn ze minder bereid om persoonlijke informatie te delen met de leraar (bijvoorbeeld over dat ze gepest worden, of dat ze een onderwerp interessant en leuk vinden, of dat ze een positieve ervaring hebben op school).

Stel dat Rob boos en autoritair zou optreden, dan roept hij de volgende dingen op een strenge, bozige manier:

Rob: En stil zijn allemaal! Hebben jullie me gehoord, ik wil dat het nu stil is.

Leerlingen: De brandweer was op het schoolplein!

Rob: Niks mee te maken, die brandweer is er toch niet voor jou, jij zit hier in de les.

Leerlingen: Er zat een brugger in een boom.

Rob: Ik wil er niks meer over horen. Vandaag gaan we oefenen met luistertoetsen, we gaan luisteren naar een Frans gesprek en multiple choice vragen over het gesprek beantwoorden.

Leerlingen: Nee, hè, daar heb ik helemaal geen zin in/ik snap er de ballen van/ik kan dat echt niet volgen.

Rob: Recht zitten allemaal, en stil zijn anders kun je inderdaad niks horen. Ik ga de band zo starten, hier heb je de multiple choice vragen. Als de piep gaat kruis dan het juiste antwoord aan.

Werkt negeren beter?

Wat dan? Gewoon maar afwachten tot ze vanuit zichzelf stil worden? Het kletsende gedrag negeren? Dat is zeker ook een begrijpelijke neiging die leraren kunnen krijgen. Misschien dat het kletsen dan vanzelf ophoudt. Misschien dat de leerlingen elkaar gaan corrigeren. Maar het negeren van het onrustige gedrag en niets doen werkt ook niet goed. De leerlingen krijgen niet de informatie dat hun gedrag ongewenst is en wat je daarvoor in de plaats van ze verwacht. Daardoor kan het donderjagen doorgaan en kunnen ook de leerlingen die initieel stil waren het onrus-